

Кремація - мода чи вимога часу або чи підтвердить Ужгород статус європейського міста

Кремація (від латинської cremare - палити, спалювати) - процес спалення трупів. Зазвичай проводиться як обряд перед похованням. Здійснюється в крематорії, у стародавніх суспільствах - на багатті. За сучасними європейськими правилами, після кремації прах померлого поміщається в похоронну урну і потім може бути похований різним шляхом.

Ще в 1869 році Міжнародна медична конференція, що проходила під Флоренцією (Італія), прийняла резолюцію, в якій закликала до широкого поширення кремації, яка сприяє «збереженню здоров'я і землі для живих людей». Цей заклик почули в багатьох країнах світу, відколи й почали запроваджувати процедуру кремації померлих.

Натомість, в Україні, сьогодні крематорії існують тільки в трьох містах, а саме: в Києві, в Харкові та в Одесі. При цьому, в Києві кремують 40% покійників, Харкові - 70%, в Одесі - 30%. Однак, ми зупинимось на питаннях доцільності побудови та організації крематорію в столиці найзахіднішої області України.

Для цього прийдеться привести низку цифр, включаючи й статистичні дані (нехай вибачає читач), які стосуються процедури поховань й організації похоронної справи в місті над Ужем та без яких важко не тільки зробити висновки, але й аргументовано та виважено прийняти рішення на рахунок доцільності та нагальності будівництва крематорію й організації його роботи.

Так, на сьогоднішній день, в межах міста Ужгорода розташовано 9 кладовищ, з яких майже всі закриті. Серед них, найстаріше - Кальварія. Діюче ж міське кладовище Барвінок, яке було відкрито у 1986 році - знаходиться вже за межами міста, на землях Баранинської сільської ради й займає площу більше 16 гектарів.

Скільки ж померлих вже поховано на всіх 10 вищевказаних кладовищах та скільки могил збереглось - невідомо. Натомість, кладовища в Ужгороді та в навколишніх селах - займають гектари землі, однак, скільки точно, також - невідомо.

Зате за статистикою, за увесь 2017 рік в Закарпатті померло 15 077 чоловік (з них 5 438 в містах області). Тільки за січень - березень 2018 року в Ужгороді померло 364 особи. Якщо ж припустити, що за рік, в середньому, тільки в Ужгороді помирають 1 400 - 1500 осіб, а для поховання кожного з померлих потрібно земельну ділянку приблизно 2,2м на 1,8м (або майже 4 м²), то для поховання вищевказаної кількості померлих (з урахуванням під'їзду/підходів до кожної могили, тобто ще 6 м²), потрібна земельна ділянка в розмірі 14 500 м², або 1,45 гектарів (га) - щороку. Якщо ж абстрагуватись від вищевказаного, то за 50 років в Ужгороді помре біля 72 500 осіб, для яких буде потрібно... 72,5 га земельної площі!

При цьому, Ужгород з населенням майже 114 000 чоловік (станом 1 квітня 2018 року) займає площу - 41, 56 км², або 4 156 га, Баранинська ОТГ - 12 153 га.

І все, вищевказане, без врахування ситуації, яка склалась й на кладовищах в навколишніх, з Ужгородом, селах, де й ужгородці намагаються ховати померлих родичів.

Тобто, є очевидним, що якщо в Ужгороді не запропонувати, фактично, альтернативу класичному похованню (у землю, шляхом закопування небіжчиків), а саме - кремацію померлих городян, то ситуація буде, практично, критичною, при чому - вже в найближчий час.

Однак, при прийнятті рішень про будівництво та облаштування крематорію в Ужгороді, варто звернутись не тільки до історії причин виникнення кремації тіл померлих, але й врахувати релігійну складову та менталітет жителів обласного центру, а також проаналізувати діючі практики, які до цього часу не привели до виникнення місцевого крематорію й звернути увагу на діяльність подібних інституцій у наших найближчих сусідів - країнах Євросоюзу.

Так, добре відомо, що такі релігії, як: буддизм, індуїзм, джайнізм, синтоїзм, різні гілки стародавнього і сучасного язичництва відносяться до релігій, які дозволяють кремацію. Основні ж християнські конфесії сучасних церков - допускають кремацію, ґрунтуючись зокрема, на словах ранньохристиянського церковного письменника Марка Мінуція Фелікса, який сказав: «Ми зовсім не боїмося, як ви думаєте, будь-якої шкоди від спалювання небіжчиків, але тримаємося стародавнього і кращого звичаю заривати померлих в землю». Іслам та юдаїзм, при цьому - не практикують кремацію. Однак, наприклад, Свідки Єгови не забороняють кремацію тіла померлого.

Щодо національно-релігійної складової міста, що особливо важливо, позаяк Закарпаття є найбільш віруючим регіоном країни, то варто зауважити, що за переписом 2001 року в Ужгороді

проживало 77,8% українців, 9,6% росіян та 6,9% угорців. Натомість, найбільшу мережу релігійних осередків/приходів (станом на 2014 рік) у нашому краї (дані по Ужгороду відсутні) мають Українська православна церква (УПЦ МП, УПЦ КП та УАПЦ разом - 623 організації), Українська греко-католицька церква (412), релігійні організації Свідків Єгови в Україні (164), Закарпатська реформатська церква (117) та Римо-католицька церква (102). Ці дані важливі для розуміння, того чи погодяться й чи пристануть жителі міста та, навіть, всього краю - на кремацію померлих і який це буде відсоток, з точки зору рентабельності майбутнього крематорію, послугами якого, очевидно зможуть користуватись не тільки жителі Ужгорода.

Й останнє, але важливе - менталітет жителів міста над Ужем, які не варто ігнорувати. Останній тісно пов'язаний не стільки із забобонами, скільки з, ніби - традицією, яка склалась в краї, при дотриманні ритуалів поховання померлих. Більше того, позаяк «виділення землі» під поховання, сам ритуал на який держава виділяла ще й кошти та подальше утримування могили для «трудящих», ще з часів СРС - було безкоштовним (на відміну від країн Європи), питання кремації зовсім не було актуальним. Тим не менше, ужгородець дуже б здивувався, якби дізнався, що кремація померлого була б... дешевшою ніж «традиційне» поховання - в землю! Це підтверджує приклад Харкова, де з вересня 2018 року: поховання в труні складе вартість, в розмірі - 1 248 грн. (влітку) та 2 287 грн. взимку, а кремація - 1 272 грн. (влітку) та 1 598 грн. (взимку). Для порівняння в Ужгороді поховання в труні (з переліком послуг: оформлення документів, катафалк до кладовища, труна, викопування могили тощо) - вартуватиме приблизно 2 820 грн.

Й насамкінець, з'ясуємо: а як у них, у Європі? Тобто, як з кремацією у наших, найближчих сусідів, наприклад: у Словаччині й Угорщині? Так, в Словаччині, крематорії діють, в таких містах, як: Братислава, Жиліна, Кошице, Б.Бистриця, Н.Замки та Левіці. В Угорщині діє 14 крематоріїв. Найближчими ж до Ужгорода є крематорії в Кошицях та в Мішкольці. Тобто, з вищенаведеного видно, що наші сусіди вирішують питання поховань власних громадян значно цивілізованіше, ніж це організовано в Україні, не кажучи вже про окрему область чи її столицю та не рахуючи вже кількість приватних компаній, які уможливають, фактично, в будь-якому населеному пункті тієї ж Словаччини чи в Угорщині - здійснити поховання через кремацію.

Висновки, очевидні:

1. Україна зокрема й Закарпаття в тому числі, суттєво відстали від європейської практики організації поховань через кремацію померлих, що призводить до значних земельних втрат, саме на організацію нових та розширення вже діючих кладовищ.

2. Сутужність а подекуди й відсутність місць для поховань, особливо у великих містах та на «престижних» кладовищах - веде до корупційної складової самого процесу поховання померлих, практично - по всій країні.

3. Вартість ритуальних послуг при похованні в труні та через кремацію, практично тотожні.

4. Національно-релігійний склад міста (та й краю в кінці-кінців), наводить на думку, що з урахуванням кількості вірників, насамперед, таких приходів, як: Закарпатської реформатської, Римо-католицької та української греко-католицької церков, включаючи й прихильників Свідків Єгови вкупі з атеїстами - поступово дозволить досягти рівня кремації померлих до показників, бодай - українських міст.

5. Кабмін готує нові правила поховань, з єдиною метою - щоб українці почали віддавати перевагу кремації, відповідно до європейського досвіду. Для цього на розгляд профільного комітету ВР України надійшов відповідний законопроект № 8248.

Головним ж висновком є, однозначно - нагальна потреба в якнайшвидшому будівництві та облаштуванні крематорію обласного значення, послугами якого зможуть користуватись, практично всі мешканці Закарпаття. Саме такий підхід дозволить суттєво наблизити край до цивілізованого вирішення питань поховання померлих. Тим паче загальновідомо, що кремація у 100 разів зменшує територію для поховання, а термін мінералізації останків скорочується з 50 років до однієї години...

Підготував Ю.Ключівський, керівник IASEED
Прага-Ужгород, 12.9.2018